

VOJNE S FRANCOZI IN ILIRSKÉ PROVINCE

Vojna vihra je prvič segla na slovenska tla leta 1797, ko je Napoleon osvojil velik del severne Italije, ukinil Beneško republiko in z vojsko čez Sočo prodril na habsburško ozemlje. Tedaj je bil prvič in zadnjič sam na Slovenskem. Posesti beneške republike Istro, Kvarnersko otočje in Boko Kotorsko je dobila Avstrija.

Vojna med Francijo in Avstrijo se je nadaljevala s krajšim prestankom. Že leta 1805 je morala Avstrija prepustiti Napoleonu Dalmacijo in bivšo beneško Istro. Njegova vojska je prišla leta 1806 v Dubrovnik in tako odpravila slavno Dubrovniško republiko.

Leta 1809 so bili Francozi pri nas tretjič. Napoleon se je odločil, da bo okoli dve tretjini slovenskega ozemlja zadržal in ga vključil v **ILIRSKÉ PROVINCE**.

Obsegale so: *Vzhodno Tirolsko, zahodno ali Gornjo Koroško z Beljakom, Kranjsko, Goriško, Trst, Istro, Hrvaško z Vojno krajino na desnem bregu Save, Dalmacijo, Dubrovnik in Boko Kotorsko.*

Sedež je bil v **Ljubljani**, vodil jih je **generalni guverner**.

Ustanovil jih je iz vojaško-političnih in gospodarskih razlogov. Želeli so nadzorovati jadransko obalo in svoje največje sovražnike, Angleže, ki so gospodarili na morju, odrezati od njenih pristanišč. Francoski trgovci so prek Ilirskih provinc trgovali s Turčijo, od koder je Francija dobivala bombaž za svoje tekstilne delavnice.

V Ilirskih provincah je živel 1,5 milijona etnično različnega prebivalstva (Nemci, Slovenci, Italijani, Hrvati, Srbi).

Upravno so se delile na 6 civilnih in eno vojaško pokrajino (Vojna krajina).

Slovenci Francozov in Ilirskih provinc večinoma niso sprejeli z navdušenjem. Francoske oblasti so prebivalstvu naložile tako velike davke, da so se jih ljudje pod imenom **fronki** z jezo spominjali še desetletja kasneje.

Deželne stanove so odpravili, fevdalcem so odvzeli vse upravne naloge, ki so jih izvajali v imenu države. Vso višjo upravo, razen občin, so tedaj prevzeli uradniki, ki jih je imenovala in plačevala država. **Upravo so ločili od sodstva**, ki so ga reformirali in poddržavili. Novi francoski zakoni, med njimi **Code Napoleon**, so uveljavili **enakost državljanov pred zakonom**.

Uvedli so: osnovno šolo v domačem jeziku, v Ljubljani ustanovili Univerzo, Vojaško obveznost, ločeno uradništvo, sodstvo, matične knjige, civilno poroko, plačevanje davkov po premoženju, ustanovili občine in odpravili cehe, fevdalizma niso ukinili.

VELIKE SPREMEMBE

Francozi so se v Ilirskih provincah držali pravila, da morajo za vse ljudi, plemiče, meščane in kmete, veljati isti zakoni. Davke so plačevali tudi plemstvo in duhovščina: tisti, ki so imeli več, so plačevali več in obratno.

Otroci naj bi se v šoli učili slovenščine, obenem pa naj bi učitelji v njej poučevali druge predmete: od verouka prek francoščine in italijanščine do zemljepisa.

Valentin Vodnik je za francoske šole napisal vrsto učbenikov, saj je v novem šolskem sistemu videl večje možnosti za uveljavitev slovenskega jezika.

Razlogi nezadovoljstva so visoki davki (fronki), ohranitev fevdalnega sistema, pretrgani gospodarski tokovi, poseganje v versko življenje (npr. civilna poroka, zmanjšanje števila cerkvenih praznikov).

KONEC ILIRSKIH PROVINCC

Leta 1813, po Napoleonovem porazu v Rusiji, so Francozi zapustili Ilirske province – obstajale so le dobra tri leta in pol. Odhod francoskih uradnikov in vojske so na Slovenskem obžalovali le maloštevilni francoski prijatelji.

Pesnik **Valentin Vodnik**, prepričan, da želi Napoleon osvoboditi Slovence izpod Avstrije, mu napiše pesem z naslovom **Ilirija oživljena (1811): pozdravi francoski odnos do slovenskega narodnega preporoda:**

**Duh stopa v Slovence
NAPOLEONOV,
en zarod poganja
prerojen ves nov.**

Za Slovence je bila to izkušnja, ki jih je seznanila s pridobitvami francoske revolucije.

Ilirske province so bile **spodbuda tudi za slovenski narodni preporod**, saj so Francozi dali slovenskemu jeziku več veljave.

Kmet ziblje Francoza: to je slika s panjske končnice. Slikanje na panjske končnice pa je pomembna oblika ljudske umetnosti konec 18. stol.

Provinca: dežela, večja upravna enota (francosko - le province)

Generalni guverner: glavni upravitelj

Spomenik v Lj.

Trg francoske revolucije

Kdo se je navduševal nad francosko revolucijo?

Kmetje so v revoluciji in pozneje prihodu Francozov videli možnost odprave fevdalizma. Nad francosko revolucijo so bili navdušeni **slovenski** izobraženci – **razsvetljenci**.

Meščanstvo je **podprlo** revolucionarne zahteve po svobodi in enakosti. Pričakovali so tudi podporo gospodarstvu. **Plemstvo, duhovščina in uradniki** so ideje francoske revolucije **zavračali**.

Razočaranost in navdušenje nad Francozi?

Razočarani so bili kmetje, zaradi davkov in ker je ostal fevdalizem.

Zaradi vojnih razmer so mladi fantje uhajali vpoklicu v francosko vojsko (rokovnjači).

Slovenci se niso navdušili za ideje francoske revolucije.

Nekateri so jih bili veseli (Valentin Vodnik) zaradi šolstva, drugi zaradi koristi v gospodarstvu.

Krepitev slovenske nacionalne zavesti.

Znova vzpostavljena **oblast Avstrijcev** je mnoge francoske pridobitve odpravila.